

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חתם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 572

מסכת סנהדרין פ"ו-צ"ב

בס"ד, כ"ה אייר תש"ע

השבוע בגליון

- קבורת המת כשרגליו מכוונות כנגד שער בית הקברות
- וכל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה
- אין לסרב לתפקיד ציבורי
- כתיבת ספרים בעילום שם

שתי תחיות המתים יהיו

- האם בימינו נוהג דין "נביא שקר"?
- כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא
- מדוע קברו את המת כשמקל בידו?
- יש להבדיל בין "ימות המשיח" ל"עולם הבא"

דף פט/א נביא השקר

האם בימינו נוהג דין "נביא שקר"?

משנתנו מונה מספר אנשים שדינם מיתה, ביניהם "נביא שקר" - המתנבא מה שכלל לא אמר לו. ברור לכל כי שוטה הכפר או ליצן העיירה, שיעמוד ויכריז כי דברי נבואה בפיו, אין דינו למיתה, שכן, איש אינו מתייחס לדבריו כאל דברי נבואה ולפיקך, דברי שקר אכן לפנינו, אך **נביא שקר** - אין. מאידך גיסא, מסוגייתנו מוכח כי נביא שקר אינו דווקא זה שהיה נביא אמת וסרה, אלא גם מי שמעולם לא היה נביא ומתנבא בשקר כעת, שהנה, גמרתנו מביאה את צדקיה בן כנענה כדוגמה לנביא שקר, למרות שמעולם הוא לא היה נביא אמת ("חזון איש"). מהם, איפוא, הכללים שלפיהם יש לקבוע מיהו "נביא שקר"?

נביא שקר הוא מי שראוי להיות נביא: בעל "מנחת חינוך" (סוף מצווה תקי"ז) ואחרים מבארים, כי נביא שקר הוא אדם שהתקיימו בו כל התנאים לקבלת נבואה משמים (עיי' רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז הל' ז'), ולפיקך בני אדם עלולים לנהות אחריו ולהאמין כי אכן דבר נבואה בפיו. אולם ה"מנחת חינוך" מציין את דברי ה"משנת חכמים", כי כל אדם צריך להמנע מ"נבואות", ואף על פי שאין חיוב מיתה בדבר, הרי זה אסור מן התורה. רבי אליעזר ממיץ (הובא בהגהות מימוניות הל' עבודת כוכבים פ"ה הל' ח) אף מחדש, כי הדבר אסור גם בדרך שחוק.

דף צ/א ואלו שאין להם חלק לעולם הבא

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא

"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". משפט זה הפותח את משנתנו, מוכר לכל ורבים מצטטים אותו בהנאה. אולם ה"חפץ חיים" זצ"ל נוהג היה לומר, כי אין לשכוח את הרשימה הארוכה במשנתנו של אלו שחלקם נפקד מהעולם הבא.

הקב"ה ברחמיו על כל מעשיו חונן את יצוריו, וגם אלו שעליהם נאמר כי "אין להם חלק לעולם הבא" הרי שאין להם חלק משלהם, אולם לדעת רבינו בחיי (סוף פרשת אחרי מות), כל אלו שאין להם חלק בעולם הבא מכונסים יחדיו ומקבלים פירוים משולחנם של אחרים כעניים אוכלי צדקה. גם הריקאנטי (פרשת כי תשא), מספר על רוח של איש שנכנסה באשה אחת,

דבר העורך

סייעתא דשמיא

כשם שאדם זקוק לזכויות כדי להצליח בעסקיו ובכל הנושאים הגשמיים, כך זקוק האדם לזכויות ולסייעתא דשמיא כדי להצליח בענייני הרוחניים ולהתמודד עם היצר המנסה להרחיקו ממעשים טובים, וכפי שאמרו חז"ל: "אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, אינו יכול לו". **בקשר** לכך אמר דברים עמוקים הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, בעקבות מעשה מרתק שאירע עמו.

היה זה בבית כנסת בארצות הברית של אמריקה, לפני המלחמה, כמובן. רבי אלחנן נטש את ישיבתו הקדושה בברנוביץ, ונסע לארץ החולין. המצב הכלכלי הקשה ששרר בישיבתו דרך קבע אלצו להרחיק נדוד כדי לעורר את אחינו בני ישראל שיפתחו את לבם ויסייעו להחזקת התורה.

בבית הכנסת ישבו יהודים טובי-לב. שרשיהם באירופה אך לבם באמריקה. דמותו של הגאון הקרינה עליהם והם האזינו לדבריו בקשב רב. נראה היה שמאמציו נושאים פרי. הקהל התרגש מהדברים היוצאים מן הלב, ואם היה מתרחש כמתוכנן, מיד בסיום הדרשה הם היו פותחים את ידם ומעלים תרומה נכבדה להחזקת התורה.

במקום מכובד ישב גבאי בית הכנסת והחל לחוש שלא בנוח. זה חדשים הוא ניסה לגייס כספים מן הקהל עבור מטרה שבעיניו היתה חשובה, אך מאמציו לא נשאו פרי. קשה היה לו להשתתף במעמד שבו בכמותית השעה מצליח ראש ישיבה מאירופה לעשות את מה שלא עולה בידיו כבר זמן רב. לאחר שרבי אלחנן סיים את דבריו המעוררים, עלה הגבאי על הדוכן והמשיך לשאת דברים בזכות החזקת תורה ומעלתה, ובהרימו את ידיו אמר בפאתוס: "מעלת התורה כה גדולה שאף אם אדם יתרום דולר אחד הריהו קונה עולם הבא... במאמץ קטן של דולר אפשר לזכות לצנח נצחים!" הוא חזר על דבריו פעמים

אפשר לזכות לצנח נצחים! הוא חזר על דבריו פעמים

עילוי נשמת

הר"ר **ראובן גומבו** ז"ל

ב"ר צבי ז"ל

נלב"ע כ"ה באייר תשנ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

מרת **חנה פייגא גרוס** ע"ה

בת הר"ר יקותיאל יהודה נוימן זצ"ל נלב"ע כ"ט באייר תשנ"ח

מרת **יוטא ביילא לוינגר** ע"ה

בת הר"ר צבי פרידמן זצ"ל נלב"ע כ"ט באייר תש"ן

תנצב"ה

הונצחו ע"י ר' שלום גרוס הל"ו ורעייתו

מרת **פנינה פרל** תחיל לבית לוינגר - פ"ת

עילוי נשמת

הרב **בנימין דוד בלוטנר** ז"ל

ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

נלב"ע כ"ו באייר תשס"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י זוגתו החשובה מרת **קיילה** תח"י

ובניו ונכדיו שיחיו

נר ה'

נשמת אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **רפאל חוזינוב** ז"ל

ב"ר אשר ז"ל ומרת מלכה שתבדלחט"א נלב"ע כ"ז באייר תשס"ד

תנצב"ה

שסיפר לריקאנטי, כי איבד את עצמו לדעת ועבר על עבירות חמורות נוספות עד שאין לו חלק לעולם הבא, ומכל מקום, סיפר, כי לאחר שהייתו בגהינום הוא יקבל חלק בעולם הבא, כצדקה.

הריקאנטי אינו היחיד המונה את המאבד עצמו לדעת כמי שאין לו חלק לעולם הבא. בעל "פני הושע" (ב"מ נט/א) ואחרים מזכירים זאת כדבר המובן מאליו. אולם הגאון רבי יהודה אסאד (שו"ת "יהודה יעלה" י"ד סי' שניה) מציין, כי אמנם שגור הדבר בפי כל, כי המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא, אך אין לכך כל מקור מפורש.

עם זאת, יש המציינים את הגמרא במסכת גיטין (נז/ב) כמקור לכך. הגמרא מספרת על ארבע מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון על ידי הרומאים, וכאשר ביקשו הילדים לקפוץ לים היתה שאלתם "אם אנו טובעין ביים אנו באין לחיי העולם הבא?" הרי לנו, שהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא ("יד המלך" הל' אבלות פ"א הל' י"א).

יש שביארו, כי המאבד עצמו לדעת אינו שונה מרוצח נפש מישראל, וכשם ש"שופכי דמים" איבדו את חלקם לעולם הבא (רמב"ם הל' תשובה פ"ג הל' ו'), כך גם המאבד עצמו לדעת, שרצח את נפשו שלו (שו"ת "אבן יקרה" י"ד סי' נ"ו). [אמנם, עיי' ב"מרכבת המשנה" שביאר כי לדעת הרמב"ם רק רוצח מועד נכלל ב"שופכי דמים"].

דף צ/ב מכאן לתחיית המתים מן התורה

מדוע קברו את המת כשמקל בידו?

רבים נוהגים לומר את י"ג עיקרי האמונה לאחר תפילת שחרית. הדפים הראשונים של פרק חלק עוסקים בעיקר השלשה עשר והאחרון מ"ג העיקרים, הלא הוא תחיית המתים, שהכופר בה נמנה בראש רשימת אלו המנויים במשנה הראשונה בפרקנו שאין להם חלק לעולם הבא.

בסוגייתנו נאמר שכאשר אהרן הכהן יקום בתחיית המתים יתנו לו בני ישראל תרומה. בעל "ערוך לנר" מעיר על אתר, כי ברש"י ("ד"ה"ש"ע"ת"ד לחיות") מפורש, שתחיית המתים תהיה לעתיד לבוא, בעולם שאין בו ענייני אכילה ושתייה, ואם כן יש להבין מה עניין לתרומה בעולם שכולו טוב, הרי האנשים שיקומו לתחייה יהיו כמלאכים ולא יזדקקו כלל לענייני אכילה ושתייה (ראה "ערוך לנר" צב/ב, ראב"ד הל' תשובה פ"ח הל' ב', של"ה ח"א מ' בית דוד ד"ה "וסברת הרמב"ן").

יש להבדיל בין "מות המשיח" ל"עולם הבא": כידוע, יש להבחין בין "ימות המשיח" לבין "עולם הבא". התקופה שבה נגאל מצרותנו ומשעבודנו על ידי משיח בן דוד ובית המקדש יעמוד על תילו, היא המכונה "ימות המשיח", ואילו התקופה החל מן האלף השביעי לבריאת העולם ואילך, מכונה "עולם הבא", עולם שאין בו אכילה ושתייה, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. בספרים רבים מוגדרת תקופה זו כשבת ארוכה שאין לה קץ, מעין "מנוחה לחיי העולמים". בעל "ערוך לנר" מבאר, כי אכן תחיית המתים העיקרית תתרחש לעתיד לבוא, אלא, שאהרן ומשה יחד עם שאר הצדיקים שבכל הדורות יחיו בזמן ביאת המשיח כדי להורות את בני ישראל.

יד רמ"ה (צב/א) כתב בנושא זה: "מתים שחיים לימות המשיח אין כולם עומדים כאחת, אלא יש מוקדם ויש מאוחר, כל אחד ואחד לפי מעלתו, וזהו שאנו אומרים ותעמוד **לגורלך** לקץ הימים", היינו, כל יהודי יזכה לתחיית המתים לפי מעמדו הרוחני.

שתי תחיות המתים יהיו: הרדב"ז מרחיב בנושא זה בספריו ("מגדל דוד" על שיר השירים ח/ב, ושו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תרמ"ד), תוך שהוא מציין כי "כל ימי הייתי מצטער" על כך שהצדיקים, חסידי עליון שמתו על קידוש ה' לא יזכו לראות בנחמת ציון וירושלים. עד אשר הובא לפניו פירושו של הריטב"א (תענית לב, ר"ה טז/ב) המחדש, כי "שתי תחיות המתים יהיו" אחת לימות המשיח ואחת לעולם הבא. מטרתה של התחיה המוקדמת, בימות המשיח, היא לאותם יהודים שמתו בגלות הארוכה מתוך ציפיה וכיסופים לחזות בגאולה העתידה, ועליהם הכתוב אומר (זכריה ח/ד) "ע"ד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים", וכוונתו, לאותם שיקומו בתחיית המתים ויהיו מופלגים בשנים. בנוסף לכך, בשלהי עולמנו, רגע קט לפני כניסת האלף השביעי, תהיה תחית מתים כללית. הרדב"ז, אשר צהל על גילוי דברי הריטב"א ציין, כי הם מקובלים על הכל (עיי"ש שביאר לפי"ז הגמ' בפסחים סח/א), והוא מסיים את מכתבו בהתרגשות קדושה: "וזכור תמיד עניין זה, כי היא נחמה גדולה לסובלי צרות הגלות ועול השעבוד, כי עדיין תראה עיניהם ציון נווה שאנן, וארמון על משפטו, ועבודת הקדש על מתכונתה במהרה בימינו. אמן" [וכ"כ ספר "העיקרים" מאמר ד' פרק ל"ה ועיי' "שדי חמד" חלק ט"ו מערכת מ' כלל ר"ח].

רמז בסידור התפילה: יש שמצאו רמז בסידור התפילה לשתי תחיות המתים. בברכת הגבורות שבתפילת "שמונה עשרה" אנו אומרים "**מחיה מתים** אתה, רב להושיע" ולאחר מכן אנו כופלים ואומרים "**מחיה מתים** ברחמים רבים".... וגם בחתימת הברכה אנו מוצאים תחיה כפולה - "מלך ממית ומחיה... ונאמן אתה להחיות מתים" ("משמר הלוי" תמורה, סי' ק"ח בשם ספר אחד, עיי"ש מו"מ בדבר).

אחדים עד שהוא חש כי הם נקלטו והשומעים "התקררו". ההתלהבות הגדולה שאחזה בהם לשמע דבריו של רבי אלחנן פחתה, והם הסתפקו בתרומה קטנה. בסוף הערב יצא רבי אלחנן עם הרבה "זולר אחד שקונים בהם עולם הבא".

למחרת פגש הגבאי ברבי אלחנן ולבו נקפו: "אני מקווה שהרבי אינו כועס עלי". למרבה פליאתו של הגבאי השיב רבי אלחנן בשלווה: "חלילה. **הטעות היתה שלי**, לא של אחרים". תמיהה עלתה על פני הגבאי אשר ציפה לשמוע מפיו דברים כדורבנות. "אם ברצונך שאסביר לך את דברי" אמר רבי אלחנן רכות, "סור עימי הצידה לרגע קט ואלמדך יסוד חשוב".

ביראת כבוד התיישב הגבאי לידו על ספסל בירכתי בית המדרש, בעוד רבי אלחנן חוכך במצחו. "אתה דואי יודע" אמר ראש ישיבת ברנוביץ, "שמשה רבנו ע"ה נצטווה מפי הקב"ה למנות את בצלאל על בניית כלי המשכן. תאר לך את משה רבנו יוצא מאהלו ומבקש לדעת מיהו אותו בצלאל שזכה במלאכת קודש נשגבה זו. מהלך הוא במדבר בין האהלים והנה יהודי נכבד פוסע מולו. פונה אליו מנהיג העדה אליו: "אמור לי, ר' יהודי, שמא בצלאל שמך?" היהודי נרגש כולו מהמפגש הבלתי צפוי משיב בהתרגשות: "לא! רבנו! איני קרוי בצלאל". משפנה משה רבנו לדרכו שב היהודי על עקבותיו וכשכלו בושה פנה אל משה רבנו ואמר: "במחילה מכבוד רבנו, ברצוני להתנצל על הטרחה שגרמתי בכך שחשבתם שאני בצלאל וכעת אתם צריכים להמשיך ולטרוח בחיפושים אחריו". האיר משה רבנו את פניו אל היהודי הנבוך ואמר לו "יקרי, **הטעות היתה שלי** בחלקו של בצלאל נפלה הזכות הגדולה והנפלאה לבנות את כלי בית המקדש, מחפש אני אחריו בלבד. אתה, כלום אשם הינך שאינך בצלאל?"

הישיב רבי אלחנן את מבטו אל הגבאי ואמר: "אין לי עלים כל תרומות. אני חיפשתי שותפים לדבר מצווה גדול וסברתי שאתם הם המאושרים שנתברכו בזכויות גדולות המגלגלות לידהם מצוות ומעשים טובים. טעיתי וכנראה שעליכם לצבור זכויות נוספות כדי להיות שותפי לדבר מצווה חשוב זה". **הגבאי** הרכין את ראשו בהכנעה לפני גדול ישראל ובקול נשבר ביקש בשנית את סליחתו של הרב. הפעם בכנות.

המעוניין לזכות את הרבים
בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת
שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק, פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף פ/ב כי יפלא ממך דבר
פשר הצרות
היה רבי מרדכי בנט מניקלשבורג צ"ל, אומר:
"כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם" (דברים יז/ח) - כאשר תעמוד ותתפלא מדוע מופלה לרעה דם ישראל מדם גוי, "בין דין לדין ובין נגע לנגע" - מדוע דינים וגזירות נוחתים על ראשיהם של ישראל ולא של הגויים - "דברי ריבת בשעריך", בעון שנאת חינוג הדבר בא..."

דף פ/א וכולהו אליבא דרבי עקיבא
כל התורה, בזכות מה?
בסוגייתנו למדנו שהמשניות והתוספתא, והספרא והספרי, כולם נשנו על ידי תלמידי רבי עקיבא, וכולם מפיו ולפי דעתו והלכותיו! הרי לנו, אומר היה בעל "תפארת שלמה" מראדומסק צ"ל, שכל התורה שבעל פה המצויה בדיני כיום, כולה בעצם משנתו של רבי עקיבא היא! והיאך זכה לכך רבי עקיבא?
לפי שאמר ריש לקיש (ברכות סג/ב) ש"אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה",

ומי לנו גדול מרבי עקיבא, שלא זו בלבד שמסר נפשו בפועל ממש על קיום התורה (ברכות סא/ב), אלא שכל ימיו ציפה "מתי יבא לידי ואקיימנו" ("תפארת שלמה", בראשית).

דף פח/ב שרצו אביו ואמו למחול לו

שערי תשובה לא ננעלו

סוגייתנו מבארת, כי הוריו של בן סורר ומורה רשאים למחול לו, וכשהם מוחלים לו אין להעמידו לדין ולהרגו, לכאורה, בן סורר ומורה נידון על שם סופו (לעיל עא/ב), ומה מועילה מחילת הוריו כעת?

ביאר האדמו"ר מסוכטשוב, בעל "שם משמאל" זצ"ל (פ' כ' תצא), על פי הנאמר במדרש (תנחומא, הא"ל, למעט רשעים מסויימים. לכאורה, מה עניין בלעם הרשע לכאן, הרי הוא לא היה יהודי? (עיי' בפירוש רבינו עובדיה מברטנורה). **ענה** על כך האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלטר מגור זצ"ל.

בלעם הרשע, בתפילתו (במדבר כג/י) "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו", הצליח להעלות את עצמו מדרגת גוי, לדרגת יהודי שאין לו חלק לעולם הבא.

הא למדת, שגם להיות יהודי שאין לו חלק לעולם הבא, דרגה גדולה היא... ("אמרי אמת", ליקוטים).

דף צא/א ארבעה הדיוטות... בלעם

דרגתו של יהודי שאין לו חלק לעוה"ב פרקנו עוסק ב"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", למעט רשעים מסויימים. מה עניין בלעם הרשע לכאן, הרי הוא לא היה יהודי? (עיי' בפירוש רבינו עובדיה מברטנורה).

ענה על כך האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלטר מגור זצ"ל.

בלעם הרשע, בתפילתו (במדבר כג/י) "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו", הצליח להעלות את עצמו מדרגת גוי, לדרגת יהודי שאין לו חלק לעולם הבא.

הא למדת, שגם להיות יהודי שאין לו חלק לעולם הבא, דרגה גדולה היא... ("אמרי אמת", ליקוטים).

דף צב/א כאילו נותנה לפני ארי

שמות שוים...

במספר מקומות משווים חכמי ישראל את עם-הארץ לארי, כגון: "כל המשיא בתו לעם הארץ, כאילו כופתה ומניחה לפני ארי" (פסחים ט/ט).

מעשה ברבי יעקב אריה לייב מברסק, שהוצע לו שידוך עבור בתו. לא נראתה בעיניו ההצעה, מפני שהמוצע לא היה בר אוריין.

פנה לשדכן ואמר: חוששני כי יש בשידוך זה חשש של "שיווי שמות", שרבי יהודה החסיד הקפיד על כך.

כשראה את גבות עיניו של השדכן מתרוממות בתמהון, מאחר שהשמות לא היו זהים, הסביר: אני, שמי אריה. וגם המוצע, לאור דברי חז"ל, הנ"ל, ארי הוא. נמצא: אם כן השמות שווים, ויש להזהר... ("עובדות והנהגות לבית בריסק").

דף צא/ב אפילו עוברין שבמעמי אמו

את מי מקללים העוברים?

"אמר רבי שמעון חסידא, כל המונע הלכה מפני תלמיד, אפילו עוברין שבמעמי אמו מקללין אותו". **ביאר** בעל "תורת חיים": שנו חכמים (נדה ל/ב), שאת העובר מלמדים את כל התורה כולה. אפילו עובר זה, שאינו זקוק לתורתו של המונע הלכה מפני תלמידו, גם הוא מקללו...

דף צב/ב מתים שהחיה יחזקאל

נכד של אדם שקם לתחיה

בעלי התוספות (פסחים ג/ב) מבארים כי לרבי יהודה בן בתירא לא היתה קרקע בארץ ישראל, ולפיכך הוא היה פטור ממצוות עליה לרגל.

לכאורה, לאחר שהארץ הונחלה ליוצאי מצרים, יש לכל יהודי חלק ונחלה בה, וכיצד לא היתה לרבי יהודה בן בתירא נחלת קרקע בארץ ישראל?

נעל האדמת "זוהב שבא" בהגהותיו לתוס' הרשב"א בפסחים (שם) מיישב זאת על פי

מקל ביד המת: ישראל, עם קדושים, מייחלים ומצפים לגאולה ולתחית המתים. השתוקקות זו גם מצאה את ביטויה במנהגים מעניינים. אחד מהם הוא מנהג עתיק שרווח בחלק מקהילות ישראל - בטרם קבורתו של הנפטר קמצו אנשי החברה קדישא את ידו ונתנו בה מקל עץ. "חכמת אדם" (מצבת משה בסופו סעי' ט) כותב, כי לדעתו מנהג זה הוא חוכא ואטלולא. אולם אחרים כתבו כי מנהג זה הוא רמז לתחיית המתים, מאחר שמתי חוץ לארץ עתידים להתגלגל לארץ ישראל בגלגול מחילות, ועל ידי מקל זה יקום המת ויתהלך מקברו אל הארץ. ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת יו"ד סי' שכ"ו וע"ע ב"אמונת התחיה" פ"ה) כתב, כי אף על פי שטעם זה "חלוש וקלוש" הוא, אין לבטלו. אחד מרבני בית מדרשו סיפר, כי בבית הוריו ז"ל היתה תמונה של מקל שהיה שייך לזקנו, אשר היה חבר בחברה קדישא, עליו כתוב, כי יש לתיתו ביד המת, וכמו כן חרוט עליו "אני מאמין בתחיית המתים".

קבורת המת כשרגליו מכוונות כנגד שער בית הקברות: במדינות אחדות נהגו לקבור את המת כשרגליו מכוונות כנגד שער בית הקברות, לרמז על כך, שבעתיד הוא יעמוד בתחיית המתים ויצא מבית העלמין בדרכו לארץ ישראל ("אמונת התחיה" שם).

בגליון הבא נביא, אי"ה, את דעות הראשונים לגבי עולם הבא, עולם הנשמות ותחיית המתים, האם כל אחד מהם הוא שלב בפני עצמו.

דף צב/א אמר רבי אלעזר כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחת

וכל מי שעוסקים בצורכי ציבור באמונה

גמרתנו מביאה את דברי רבי אלעזר ש"כל פרנס שמנהיג את הציבור בנחת זוכה ומנהיגים לעולם הבא"! אדם הממלא תפקיד של פרנס ציבור, הדואג לצרכי הרבים, זוכה לדברים הרבה, עד שאמר רב הונא, שאם אדם נכשל בעבירה שענשה מיתה בידי שמים, יכפיל את לימודו, "ואם אינו למוד לקרות ולשנות, מה יעשה ויחיה? ילך ויעשה פרנס על הציבור וגבאי של צדקה, והוא חי!" (ויקרא רבה וילנא פרשה כ"ה אות א').

אין לסרב לתפקיד ציבורי: ברור, איפוא, כי אדם שהקב"ה חננו בכישורי מנהיגות ועשייה, ייטיב לעשות אם יבחר לעסוק בפעילויות לטובת הכלל. לא זו בלבד, אלא שבפוסקים גם מבואר, כי אין לסרב לבקשת הציבור לכהן בתפקיד שיש בו כדי לסייע לציבור ("בית יוסף" יו"ד סי' רנ"ז בשם המרדכי, וב"דרכי משה" סי' רנ"ו אות ב', וב"חכמת אדם" כלל קמ"ז סי' כ"ט).

בימיו של המהרש"ם נתן הציבור את עיניו באדם מסויים לכהן במשרה לטובת הכלל. הלה סירב להפצרותיהם [מעובדת סירובו ניתן להניח כי הוא נמנה על הסוג הנדיר של העסקנים...], אך הם לא הרפו ושאלו את המהרש"ם אם ניתן לכופו לכהן במשרה זו. מהרש"ם ציין בתשובתו, כי בבירור סוגיה זו כבר קדם לו בעל שו"ת "אבן שוהם", אשר הוכיח ממקומות אחדים כי אין לכופו לכך, אך יש להדגיש בפני אותו אדם את דברי הגמרא (ברכות נה/א) המזהירה את האדם שלא ידחה מלפניו דברים שיש בהם ברכה, משום שבכך הוא מזלזל בהבטחת התורה. כמו כן, מאחר שברכה רבה טמונה בכהונה בתפקיד לטובת הכלל, כאמור לעיל, שבכחה אף להציל ממותה בידי שמים, ממילא, הדוחה תפקיד זה מלפניו, מזלזל בברכה זו (שו"ת מהרש"ם בקונטרס תירוק עולם חו"מ סי' רל"א).

תלמיד חכם שהתבקש לעסוק בצורכי ציבור: על שולחנו של הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל הועלתה להכרעה שאלה מאת יהודי תלמיד חכם שתורתו אומנותו ומרביץ תורה לרבים, אשר התבקש לכהן במשרה ציבורית לטובת הכלל. בתשובתו המפורטת מציין בעל "ציץ אליעזר" (שו"ת חלק י"ח סי' פ"א) את דברי בעלי התוספות (ב"ב ק"א ד"ה "ולא תימא") כי על תלמיד חכם להמנע מהעתקת מקום מגוריו לעיר שבה יטילו עליו את עסקי הציבור, ולא עוד, אלא שבמדרש (שמות רבה פרשה ו' אות ב') אף נאמר כי מחמת טורח הציבור והעיסוק המרובה בצרכיו, מתמעט תלמודו של אותו תלמיד חכם, והוא אף שוכח את שלמד בעבר. לפיכך, סיים הגרא"י ולדנברג זצ"ל את תשובתו לאותו ת"ח, עליו להמשיך להגות בתורה ולקיים את העולם בזכותו.

מאורות
הדף היומי

זיין רבי שמעון בן יוחאי דינא

הננו להודיע לציבור העולים לשבות באתרא קדישא - מירון, כי בשבתות קודש הבעל"ט ימסרו

שיעורי הדף היומי

מפי מגידי השיעורים הרבנים הגאונים:

פר בהר-בחוקות: הרב ישראל שמעון פיירמן, פר במדבר: הרב נפתלי גרושני, חג השבועות: הרב ישראל מאיר ראני, פר נשא: הרב יעקב שחר, פר בהעלותך: הרב אלחנן גולדנבר

ליל שבת ביצין הרשב"י-בשטיבל (מרחסת כתיב) בשעה 23:00	שב"ק אחה"צ ביצין הרשב"י-בשטיבל (מרחסת כתיב) בשעה 16:00	שב"ק אחה"צ ביצין הרשב"י-בשטיבל (מרחסת כתיב) בשעה 17:00
--	---	---

דף צג/ב שם עולם אתן לו אשר לא יכרת... זה ספר דניאל שנקרא על שמו

כתיבת ספרים בעילום שם

בסוגייתנו למדנו כי ספר דניאל שנכתב על ידו נקרא על שמו, ונחשב לו הדבר לזכות. לעומת זאת, נחמיה נענש ולא זכה שספרו יקרא על שמו. אמנם, אנו מכנים את אחד מספרי הקודש בשם נחמיה, אך חז"ל לא הכירו בו כספר בפני עצמו, אלא צירפוהו לספר עזרא, ואף הראשונים עוד כינוהו כן (עיי' ב"ב יד/ב ועיי' "מרגליות הים").

בארון הספרים היהודי מצויים ספרים רבים אשר שם מחברם ידוע, אך יש ספרים שמחבריהם נותרו עלומי שם. למשל, עד היום לא נודע שמו של מחבר ספר "כל - בו", וכל שידוע הוא, כי מחברו היה אחד מן הראשונים. דוגמאות נוספות ישנן למכביה, אך נציין את המפורסמות שבהן, כגון, "ספר החינוך" (ראה בהרחבה בגליון "מאורות הדף היומי מס' 466), ספר "משמרת הבית", שבו תשובות להשגותיו של הרא"ה על ספר "תורת הבית", אשר גם הוא התפרסם בעילום שם ולימים זוהה כי הרשב"א עצמו כתבו. כן מפורסם שו"ת "תורה לשמה", שמחברו חתם בשם "יחזקאל כחלי" והמיוחס לבעל "בן איש חי" [ראה בהרחבה בספר "מאורות הדף היומי" כרך ד' עמוד ס"ו-ס"ז]. גם הגאון בעל אדר"ת חיבר קונטרס בעילום שם. יש המספרים על בעל "בית הלוי" צ"ל, כי קיבל על עצמו, שאת ספרו הראשון ידפיס בעילום שם. בנו הגר"ח צ"ל, מאן לגלות את שם הספר.

הראשון שדן אם ראוי לאדם לציין את שמו עלי ספר שהוא מוציא לאור, היה הגאון רבי מאיר איזנשטט צ"ל, שהעלה נושא זה בהקדמה לספרו "פנים מאירות", תוך שהוא מציין את דברי הגמרא (יבמות ז/ב) על אודות רבי יוחנן שהקפיד על כך שלא ציטט מימרה מסויימת בשמו, משום שבכך נמנעה ממנו הזכות ששפתותיו ידובבו בקבר. לכאורה, מוכח מכאן, כי ראוי למחבר ספר לציין את שמו בספרו, כדי ששפתותיו ידובבו בקבר. אולם בעל "פנים מאירות" דחה סברה זו, שכן, שפתי המחבר דובבות בקבר על ידי לימוד חידושי תורתו, ולא משום הזכרת שמו, ואילו רבי יוחנן ביקש שיציטטו את המימרה בשמו, שאם לא כן, לומדי בית המדרש לא ייחסו לה חשיבות ראויה ולאחר שברבות השנים היא תשתכח שוב לא יהגו בה, וגם שפתותיו לא ידובבו בקברו.

הזכרת שם המחבר כדי לדעת אם אפשר לסמוך על דבריו: אכן, החיד"א (ב"ש הגדולים" שם) מציין כי אין עניין בהזכרת שם המחבר בספרו, שהרי ממשניות ומתוספתות רבות, כמו גם מברייתות וממימרות לא מעטות, נעדר שם אומרם. בספר חסידים (סי' שס"ז) כתב, כי החכמים הראשונים, מחברי המדרשים, הספרי, המכילתא וכדומה, נמנעו מהזכרת שמם, כדי שלא יגרע משכרם בעולם הבא בשל ההנאה שתגרם להם בעולם השקר (עיי"ש ב"ש הגדולים" לחיד"א עוד מו"מ ארוך בעניין). ברם, כאשר מחבר ספר יודע, כי הזכרת שמו תגרום ללומד לדעת כי הדברים שנכתבו בספר מקורם מתלמיד חכם פלוני שאפשר לסמוך עליו, אזי ראוי שיציין את שמו לתועלת הרבים (חיד"א שם עפ"י ה"פנים מאירות"). גם בעל "ייטב לב" (בהקדמתו לספרו), כתב כך, תוך שציין כי נימוק זה אינו תקף לגבי ספרי אגדה. על כך מעיר בעל "דברי יואל" (חיי שרה, עמ' תצ"ח), כי בדורנו היתום, גם על ספר שבו דברי אגדה, ראוי לציין את שם המחבר, כי רבים המכשולות שעלולים להכשל בהם.

שיקול מעניין שמביא החיד"א בעד פרסום השם, הוא האמור בסוגייתנו, כי זכות היא שיקרא הספר על שם המחבר, וכי נחמיה לא זכה לכך. החיד"א מוסיף כי מזמן הגאונים כמעט לא נהגו להעלים את שם המחבר, ואדרבה, בהעלמה זו יש משום יוהרה (שה"ג, שם).

נסיים באיזכור עובדה מרתקת. כידוע, ה"חפץ חיים" פרסם את ספרו "חפץ חיים" בעילום שם, ואילו את ספרו "משנה ברורה" הוא פרסם בשמו. למרות זאת, נקרא שמו בפי כל "חפץ חיים", על שם הספר שממנו העלים את שמו...

גמרתנו בה אמר רבי יהודה בן בתירא כי הוא היה מצאצאי המתים שהחיה יחזקאל הנביא. מאחר שמתים אלו היו מבני אפרים, שיצאו ממצרים שלושים שנה לפני יציאת בני ישראל, כדברי רב בסוגייתנו (עיי' רש"י ד"ה "וטעו"), גם לא היה להם חלק בארץ ישראל, שהרי לא נחלקה הארץ אלא ליוצאי מצרים.

נסא דברכתא

- מעומקא דליבא נשגר בזאת ברכת מזל טוב לרגל השמחה השרויה במעונם של הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו
- הרה"ג מימון אלבז שליט"א**
משרדי חברת "פינוטק" - ירושלים לרגל הולדת הבן
- הרה"ג ישראל מאיר גולדברג שליט"א**
ביהכ"נ חוג חתם סופר - בני ברק לרגל הכנס בנו בעול תורה ומצוות
- הרה"ג רפאל דינין שליט"א**
ביהכ"נ אחוות אחים - אלעד לרגל הולדת הבן
- הרה"ג יוסף הלפרין שליט"א**
ביהכ"נ פאג"י-סנהדריה, אוהל משה-נחלאות, ירושלים לרגל הכנס בנו בעול תורה ומצוות
- הרה"ג דוד רשעלר שליט"א**
ביהכ"נ צעירי הציונות - פתח תקוה לרגל הולדת הבן
- הרה"ג יהודה כהן שליט"א**
ביהכ"נ פאר ישראל - נוה שרת, חיפה לרגל הולדת הבת
- הרה"ג יעקב לייפער שליט"א**
ביהכ"נ תפארת ראובן - אשדוד לרגל הולדת הבת
- בברכת התורה ולומדיה **מאורות הדף היומי**

לעילוי נשמת אבי מורי

ר' **משה יוסף בלוגרינד** ז"ל

ב"ר אברהם מרדכי ז"ל

נלב' ע' א' בסיון תשמ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו ר' **חיים דוד בלוגרינד** הי"ד

בחוודש סיון מתחילים מסכת כתובות

יתן חלקנו

ספר לימוד יומי, בחלוקה חודשית - בכל יום משנה אחת, הלכה אחת ואגדתא.

הצטרף עכשיו למעגל הלומדים

הגיע הספר לחודש סיון

מנוי וקל! בכל חודש ספר חדש מגיע אליך! חייג עכשיו: 1700-500-151

ניתן להשיג בחנויות הספרים